

OLOVNA GLAGOLJSKA SLOVA U ROČKOJ PRETISKALNICI

Kada je 2000. godine cijela kultura Europa slavila 600. godišnjicu Gutenbergova rođenja, Ročani su tim povodom dali izraditi *pretiskalnicu*, tiskarsku prešu, vjernu kopiju Gutenbergova tiskarskog stroja na kakvome je 1483. godine štampan i hrvatski Prvotisak. Učinili su to i u čast Žaknu Jurju, ročkome glagoljašu koji je godinu dana ranije, 1482. godine, poznatim zapisom „Vita, vita, štampa naša gori gre...“ najavio upravo taj događaj – objavljivanje prve hrvatske tiskane knjige.

Obilježavajući 530. godišnjicu hrvatskoga Prvotiska, Misala po zakonu rimskog dvora, Katedra Čakavskog sabora Roč je prošle godine, među ostalim sadržajima, odlučila jubilej uveličati i tiskanjem gla-

goljskih tekstova iz Misala, i to upravo na način i uz pomoć alata kakvima se služio nepoznati tiskar 1483. godine, radeći na tome za hrvatsku kulturnu povijest izuzetno važnom projektu.

No, da bi se ideja realizirala, za ročki je tiskarski stroj valjalo nabaviti olovna tiskarska slova, i to glagoljski font kakav je odavno nestao iz regala starih štamparskih radionica. Profesor Frane Paro, vrsni hrvatski poznavatelj glagoljske tipografije i hrvatske inkunabulistik, stručni suradnik ročke Katedre, koji je prije trinaest godina projektirao ročku tiskarsku prešu, i sam se dugi niz godina bavio mišlju kako *pretiskalnici* pribaviti olovna glagoljska slova. Tri su mogućnosti bile izvjesne: prva, da se u nekoj staroj tiskarskoj radionici, u

napuštenim ladicama nekog slovoslagarskog regala, pronađu originalna glagoljska slova; druga, da se potraži ima li slučajno još negdje, u nekoj staroj slovolivnici, u nas ili u svijetu, sačuvanih matrica za izradu glagoljskog fonta iz kojih bi se mogla izliti nova olovna slova; treća, ukoliko prva dva pokušaja ne urode plodom, da se iznova projektiraju, daju izraditi odgovarajući kalupi i izliju nova olovna glagoljska slova za potrebe ročke tiskare.

Profesor Frane Paro sustavno se bavi ovom materijom već puna četiri desetljeća i otprilike isti broj godina traje njegova potraga za glagoljskim tiskarskim slovima uz pomoć kojih bi se mogli slagati novi glagoljski tekstovi i otiskivati ih na stroju kakva je ročka *pretiskalnica*. Praćenje stručne literature, pretraživanje registara i kataloga sačuvanih tiskara i njihovih fontova te dugogodišnja prepiska na tu temu s kolegama po struci, u zemlji i inozemstvu, nije dovela do značajnijih pomaka u nastojanju da se dođe do željene informacije, sve dok se pitanje toga glagoljskog djelića „Gutenbergove galaksije“ nije otvorilo i razriješilo na jednoj drugoj, digitalnoj galaksiji – Internetu. Tako se dogodilo da je profesor Paro, upravo prebacivši svoje istraživanje na internetsku razinu, uspio locirati glagoljske matrice u jednoj maloj slovolivnici u Švicarskoj.

Naime, rasformiranjem knjigotiskarske tehnologije olovnog sloga najvećih štamparija u Zagrebu (Ognjen Prica, Grafički zavod Hrvatske, Tiskara JAZU), netragom je nestala njihova ukupna slagarska i tiskarska oprema pa su Katedra čakavskog sabora Roč i prof. Frane Paro krenuli u potragu za matricama u Prag, vodeći se podatkom da su se za potrebe tiskanja djela Pavla Josepha Šafarika i Ivana Berčića, još polovicom 19. stoljeća, u Pragu lijevala obla i uglata glagoljska slova u slovolivnici *Sinovi Theophila Haasea*.

Zahvaljujući pak podatku profesora Jana Bartaka, povjesničara češkog tiskarstva iz Praga, da je slavnu Haaseovu slovolivnicu s kompletnom opremom 1908. godine preuzela njemačka slovolivnica *Hermann Berthold* iz Berlina, prof. Paro je, tražeći dalje podatke o toj slovolivnici na Internetu, saznao da je ona likvidirana 1993. godine te da je, nakon 150 go-

Stephan
Burkhardt i prof.
Frane Paro

dina postojanja, sve raspršeno kojekuda na međunarodnoj aukciji. Rješenje zagonetke koje se činilo tako blizu, odjednom je postalo tako daleko. No, valjalo je biti uporan i nastaviti potragu, a profesoru Paru to nije bilo teško. Odlučio je tražiti sve što donosi podatke o *knjigotiskarskim olovnim slovima* pa je tako došao i do web-stranice koja ga je fascinirala obimom i izuzetnom preglednošću podataka. Riječ je o udruženju *American Amateur Press Association* i njegovoj web-stranici koja

Kalupi glagoljskih
slova